TIV/336/2022

4.4.2022

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

Viite: HE 35/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Asia: Tuomioistuinviraston lausunto

Työelämän tietosuojalakia on täsmennettävä siten, että siitä ilmenisi yksiselitteisesti se, että työnhakijan- ja työntekijän rikostuomioita ja rikkomuksia koskevia henkilötietoja voi hankkia vain siten, kun laissa erikseen säädetään.[1]. Tämä asia ei ole selkeä nykyisen lainsäädännön tai lausunnon kohteena olevan ehdotuksen perusteella.

Osin epäselvästä tilanteesta johtuen lukuisat toimijat ”kiertävät” erityislaissa säädettyjä menettelyjä, pyytämällä työnhakijaa- ja työntekijää koskevia taustatietoja suoraan tuomioistuinten kirjaamoista. Epäselvä lainsäädäntö heijastuu myös siihen, että luovutuskäytännöt tällaisten tietojen osalta eivät ole yhdenmukaisia. **Tällainen tilanne, jossa yleisemmän lainsäädännön perusteella käsitellään rikostuomioita ja rikkomuksia koskevia tietoja laajemmin, kuin erityislainsäädäntö sallisi, tekee merkityksettömäksi asiasta säädetyn erityislain ja syrjäyttää laista ilmenevät tarkkarajaisuuden, täsmällisyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset sekä eduskunnan lain valmistelun yhteydessä esiin tuomat muut näkökohdat.**

Nyt lausunnon kohteena olevassa ehdotuksessa on esitetty, että ”*Tietojen keräämiseen muualta kuin työntekijältä itseltään sovelletaan, mitä tietosuoja-asetuksessa säädetään suostumukseen perustuvasta käsittelystä.”* **Suostumuksen osalta on todettava, että tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tai tietosuojalain 7**

[1] Tämä vastaa tietosuojavaltuutetun pitkäaikaista linjausta asiasta, jonka mukaan **työntekijää koskevia rikostietoja ei voi käsitellä työnantajan toimesta laajemmin kuin mitä asianomaisissa laeissa (mm. tietosuojaa koskeva lait, turvallisuusselvityslaki, rikoslaki) on säädetty.** Lisäksi turvallisuusselvityslain esitöissä (HE 57/2013 vp. s.26) todetaan muun muassa se, että ”Tietojen keräämistä rajoittavat paitsi yksityisyydensuojaa työelämässä koskevan lain, myös henkilötietolain yleiset säännökset, mikä merkitsee sitä, **ettei työnantaja voi kerätä ja tallettaa työnhakijan rikostaustasta tietoja muutoin kuin laissa erikseen osoitetuilla tavoilla**.” Rikosrekisterilaissa on määritetty hyvin yksityiskohtaisella tasolla muun muassa se, mihin käyttötarkoitukseen ja kenelle rikosrekisteritietoja luovutetaan, missä tilanteessa yksityishenkilöllä on oikeus saada rikosrekisteriote ja minkä aikaa tietoja säilytetään rikosrekisterissä.

§:ssä ei ole tuotu esille sitä, että rikostuomioiden ja rikkomusta koskevien henkilötietojen osalta käsittelyperusteena voisi käyttää suostumusta.

Työhakijan ja työntekijän (eli rekisteröidyn) kannalta voidaan puhua vakavasta haitasta hänen oikeuksiensa kannalta, jos häntä koskevassa päätöksenteossa käytetään sellaisia tietoja, joiden käyttöön päätöksen tekijällä ei ole lainmukaista oikeutta.

Vaikka tuomioistuin tunnistaa, että pyytävä taho on rekisterinpitäjä, joka todennäköisesti käsittelee henkilötietoja ilman lainmukaista käsittelyperustetta ja tietosuojasäännösten vastaisesti, käytännön keinot puuttua tilanteeseen, ovat rajalliset. Tietopyynnöt ovat useimmiten liittyneet työnhakijan tai -tekijäntekijän rikostaustan selvittämiseen, mutta pyynnöt ovat voineet kattaa myös muita tietoja tuomioistuimessa olevia ns. siviili- ja hakemuspuolen tietoja. Tilanteet, joissa taustaselvityksiä on haluttu tehdä, ovat olleet erilaisia, esimerkiksi työnhakuun, jo työtehtävissä olevan työntekijän luotettavuuteen tai yrityskauppaan liittyviä.

Ylijohtaja Riku Jaakkola

Erityisasiantuntija (tietosuoja) Raisa Leivonen

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Raisa Leivonen
Erityisasiantuntija
Tuomioistuinvirasto
raisa.leivonen@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Riku Jaakkola
Ylijohtaja
Tuomioistuinvirasto
riku.p.jaakkola@oikeus.fi